

QORAQALPOQ ADABIYOTIDA YUMORISTIK VA SATIRIK POVESTLAR (1980-yillar misolida)

Qabilova Go‘zzal,

Qoraqalpoq davlat universiteti doktoranti

libranasevenus@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada qoraqalpoq adabiyotida 1980-yillarda yozilgan yumoristik va satirik povestlar tahlil qilinib, yumor va satira janr sifatida o‘rganildi. Yumoristik va satirik povestlarning o‘ziga xos belgilari, bir-biridan farqlari, adabiyotshunoslikdagi yumor va satiraga oid turlicha ilmiy qarashlar muhokama qilindi. Yumor va satiraning janr hamda badiiy uslub sifatidagi belgilari alohida-alohida tadqiq etildi.

Kalit so‘zlar: povest, janriy atributsiya, yumor, satira, tur, janr, yumoristik povest, satirik povest.

Аннотация. В данной статье анализируются юмористические и сатирические повести, написанные в каракалпакской литературе в 1980-х годах, и изучаются юмор и сатира как жанры. Обсуждались особенности юмористических и сатирических повестей, их различия, различные научные взгляды на юмор и сатиру в литературоведении. Особенности юмора и сатиры как жанра и художественного стиля исследованы отдельно.

Ключевые слова: повесть, жанровая атрибуция, юмор, сатира, тип, жанр, юмористическая повесть, сатирическая повесть.

Abstract. This article analyzes humorous and satirical novellas written in the 1980s in Karakalpak literature, examining humor and satire as genres. The peculiarities of humorous and satirical novels, their differences from each other, and various scientific views on humor and satire in literary studies were discussed. The characteristics of humor and satire as a genre and artistic style were studied separately.

Keywords: novella, genre attribution, humor, satire, genre, humorous novella, satirical novella.

Kirish. Qoraqalpoq adabiyotida povest janri 1930-yillarda paydo bo‘lgan bo‘lsa, 1970–1980-yillarda o‘zining rivojlanish yo‘liga tushdi. Ushbu davrlar oralig‘ida povest janri adabiyotimizda ham son, ham sifat jihatidan yaxshilandi va janriy jihatdan turlandi. Qoraqalpoq adabiyotshunosligida povest janrini o‘rgangan Q.Kamalov adabiyotimizda povestlarning liro-epik, avtobiografik, biografik va tarixiy povestlar kabi turlari borligini ko‘rsatib o‘tgan bo‘lsa [6], 1980-yillardagi qoraqalpoq povestlarining uslubiy xususiyatlarini o‘rgangan J.Sagidullayeva liro-psixologik, satirik va yumoristik tasvirlarni janr sifatida emas, badiiy tasvir uslubi nuqtai nazaridan tadqiq etadi [10].

Shunday bo‘lsa-da, tilga olingan ushbu asarlarda 1980-yillarda adabiyotimizda yozilgan yumoristik va satirik povestlar alohida tadqiqot obyekti sifatida olinmagan va ular povestlarning alohida ichki janr sifatida o‘rganilmagan. Shuning uchun ushbu maqolada S.Jumag‘ulovning 1980-yillarda yozilgan “Men, Pirniyaz va yana birov” (“Men, Pirniyaz jáne birew”) yumoristik povesti hamda “Akam uylandi” (“Ájaǵam úylendi”) satirik povestlarining janriy atributsiyasi masalasi o‘rganiladi, yumoristik va satirik povestlar alohida ichki janrlar sifatida tadqiq etiladi.

Metodologiya. Maqalada shıǵarmalardıń janrlıq atribuciya máselesin anıqlawda strukturalıq hám kórkem analiz, yumorlıq hám satiralıq povestlerdıń ózińe tán ózgesheliklerin ashıp beriwde salıstırmalı-tipologiyalıq metodlardan paydalanıldı.

Natijalar. Tadqiqot obyekti sifatida o'rganilayotgan S.Jumag'ulovning "Men, Pirniyaz va yana birov" povesti "Amu daryo" ("Ámiwdárya") jurnalining 1980-yil 10-sonida "yumoristik povest" rukni ostida chop etiladi [4]. Asar nomining o'ziyiq kitobxonda qiziqish uyg'otadi. "Men – asar voqealarini bayon qiluvchi Maqset bo'lsa, ikkinchi qahramon Pirniyaz, unda sarlavhadagi 'yana birov' kim, nega uning ismi berilmagan?" – degan savol oquvchini asarni o'qishga undaydi. Ushbu qahramon – Marat ismli yigit bo'ladi. Asar kompozitsiyasi Toshkentga o'qishga kelgan Maqset va Pirniyazni tasvirlashdan boshlanib, yozuvchi voqealarni ularning safiga Maratning kirib kelishi bilan rivojlantiradi. Syujet voqealari murakkab konfliktlarga (ziddiyatlarga) emas, aksincha, Maratning ayyorliklari sabab kulgili vaziyatlarga tushgan, aldangan yigitlarning holatini tasvirlashga quriladi. Asarda Maratning ayyorliklari, Maqset bilan Pirniyazning soddaliklari yozuvchi tomonidan yumoristik tasvirlar orqali mahorat bilan ochib beriladi.

Janriy atributsiya (janrni aniqlash) nuqtai nazaridan, dastlab asarning povest janriga tegishli yoki tegishli emasligini o'rganish to'g'ri bo'ladi. Povest janri talablariga muvofiq, asar syujeti ushbu uch qahramon atrofida qurilgan bo'lib, ularning hayotidagi qisqa bir davrni tasvirlaydi. Bu esa povestning xronotop (makon va zamon) tuzilishiga ham mos keladi; voqealar romandagi kabi katta davr va ulkan geografik hududlarda yuz bermaydi. Konflikt ham Maqset va Pirniyazning Maratga bo'lgan munosabatlarida ko'rinadi va yengil kulgi bilan yechiladi. Shularga tayangan holda, ushbu asarni povest janriga kirita olamiz.

Ikkinchi masala, povestga berilgan "yumoristik povest" rukni to'g'ri qo'yilganmi? "Ko'pincha badiiy asarlarda satira va yumor bir-biri bilan qorishiq holda kelsa-da, yumor yengil kulgiga quriladi, u satira kabi unchalik pichoq urmaydi (keskin bo'lmaydi), biroq ikkalasi ham hayotdagi nojo'ya narsalarni tuzatishga qaratiladi." [1.238] Yuqoridagi povestda hayotimizda uchrab turadigan ayyor kimsalarning nojo'ya xatti-harakatlari, sodda odamlarning kulgili vaziyatlarga tushib qolishi kulgi orqali ochib beriladi. Povestda yumorga xos bo'lgan yumoristik qahramon, yumoristik portret, yumoristik bayon, yumoristik voqealar va yumoristik tarbiya kabi belgilar uchraydi. Ushbu belgilarning asar matnida aks etishini quyidagi jadvalda ko'rish mumkin.

Hajviy qahramonlar	Maqset, Pirniyaz va Marat
Hajviy portret	Qanshama kópshilikke aralasqan sayin bir qolimdı beldeme betimnen ayırmadım. Pirniyazda ústi-ústine shulıq betin qımtastırıp qoyadı. Bul jerlerimizde úy-ishiniń "Bekkem bolagóriń" – dep berip jibergen pulları tıgıwlı jatır. [4.97] Basqa kim bolatúgım edi, úyge júwernemek Marat bir motocikldı tırldatıp minip kelipti. Ol ishke kiriwden juwqıldap sálemlesip, murnınıń astındağı burın bizler kórmegen shıyratılğan murtın sıypap qoyıptı. [4.106]
Hajviy bayon	Al ózimizdiń Marattıń bolsa, qashshan "zayec"lerdiń dizimine ilingeni. Úsh-tórt avtobusta kúlip-túsken súwreti "qıdırıp" júr. Jaqında qarap júrmey jáne Nawayı teatrı bándirgisinde uslanıp, televizorga túsirilipti. Óziniń pańqıldap aytıwına qaraganda "adam hám nızam" atlı telejurnalında kritikalanıp ireńli túrde shıgadı eken. [4.104]

Hajviy voqealar	Usı waqıtta tosınnan mına waqıya bolıp qalıptı. Marattıń murınıń astındaǵı qoldan jabıstırılǵan murtı jerge jelbirep ushıp túsıptı. Úydiń ishi sonda da bul júwernemekten gúmanlana qoymaptı. Jabannıń naǵız sada adamları da! Qaytama ákem onıń murtın eki qollap jerden alıp berip atırıp: – Shıraǵım, bunı nege jabıstırıp júrsen? – dep, jay-paraxat ǵana soraptı. –Áy, muǵallımınń jabıstırıp jibergeńi ǵoy! – depti ol, demde sıltaw tawıp. – Artistlikke oqısań usındayı bar dá! [4.109]
Hajviy tarbiya	–Awa ottay shoferman. Ózińniń de xabarın bar shıǵar, bayaǵı tentekshiliklerime sud eriksiz altı ay berdi. Axmaqshılıǵım menen alıp ketken pullardı tóledik. Pirniyaz qayda? –Ol sovhozda mexanik. Ekewimiz seniń Tashkenttegi qılıqlarındı umıta qoyǵanımız joq. Eske alıp kúlisip qoyamız. –Boldı, endi olardı aytı bermese, dostım. Qapa bolamań! [4.112]

Asarda yumoristik voqealarning berilishi, yozuvchining yumoristik bayondan foydalanishi, yumoristik qahramonlarning kulgili vaziyatlarga tushib qolishi, o'zlarini ahmoqona his etishi, asar g'oyaviy-tematikasining (g'oyaviy-mavzuviy yo'nalishining) markazida kitobxonlarni sodda bo'lmasdan, hushyor bo'lishga chaqirish, odamlar orasidagi ayrim salbiy xususiyatli, ayyor kimsalarning xatti-harakatlarini kulgi bilan fosh etish maqsadi turishi hamda yakunda yomon qilmishlarning javobi borligini ko'rsatuvchi satrlarning berilishi asarning yumoristik povest ekanligini isbotlaydi. Ushbu povestda yumor shunchaki ayrim epizodlarda qo'llanadigan uslub emas, balki asar syujetini yuzaga keltirib turgan asosdir, shuning uchun u povestning alohida ichki janriy turi bo'la oladi.

Keyingi tadqiqot obyekti bo'lgan "Akam uylandi" asari "Amu daryo" ("Ámiwdárya") jurnalining 1981-yil 11-sonida "satirik povest" rukni ostida chop etiladi [5]. Asar kompozitsiyasi bayonchi qahramon Maqsetning opasiga yozgan 16 ta xatidan iborat. Birinchi xatda voqea Maqsetning akasi Amanjolning kutilmaganda uylanishi bilan boshlanadi. Asarning asosiy g'oyasi – jamiyatdagi qalin puli (qalin mal) masalasini qoralashdan iborat. Yozuvchi buning uchun satirani o'ziga qurol qilishga intilgan va Maqsetning xatidagi voqealarni kulgili tarzda bayon etish orqali o'z maqsadiga erishishga harakat qilgan.

Eng avvalo, asarning janriy tabiatini aniqlash uchun unga tarkibiy (struktural) baho berilganda quyidagi kamchiliklar ko'zga tashlanadi:

Asarda markaziy qahramon yo'q. Voqealar kimning atrofida qurilganligi noma'lum. Amanjol bilan kelin Oysha (Aysha) bosh qahramonlar deb aytish uchun ikkalasida ham qahramonlik xarakteri yetishmaydi.

Asar syujeti jozibali emas. Voqealar bayonida qahramonlarning harakati, o'z so'ziga (shaxsiy ovozig) ega bo'lishi deyarli ko'zga tashlanmaydi.

Asar konflikti ham qalin puli mavzusidan uzoqlasha olmaydi. Quodalarning (qudalarning) baqir-chaqiridan boshqa konfliktni aniq ko'rsatuvchi satrlar uchramaydi. Konflikt oquvchiga aniq sezilmaydi.

Ushbu belgilar asarning povest janriga tegishli emasligini ko'rsatadi. Povest bo'lishi uchun asarda g'oyaviy-tematikaning ochilishiga xizmat qiladigan markaziy qahramon bo'lishi kerak. U o'z so'zi, pozitsiyasi, xullas, o'z xarakteriga ega bo'lishi lozim edi.

Bundan tashqari, g'oyaviy-tematikani aniq ko'rsatish uchun syujetni ham qo'shimcha voqealar bilan boyitish, qahramonlarning dialog va monologlarini ko'paytirish zarur edi.

Keyingi masala – asarga “satirik povest” janr nomi to'g'ri berilganmi? Yuqorida aytib o'tganimizdek, qalin pulini tanqid ostiga olish uchun yozuvchi satiradan foydalanishga harakat qilgan. Biroq yozuvchi muddaosiga erisha olmagan. Chunki markaziy qahramonning yo'qligi, satirik kulgi ortidagi achchiq haqiqatni – qalin pulining ziyonini ko'rsatib beruvchi qahramonning yo'qligidan dalolat beradi. Ya'ni satirik qahramon o'z so'zlarini kulgi bilan bezaydi, biroq bu shunchaki oddiy kulgi emas, uning ortida salbiy illatlarni ayovsiz tanqid qilish turadi, o'z harakatlari bilan ushbu salbiy illatlarning zararli oqibatlarini aniq ko'rsatib beradi. Asarda esa bunday qahramon mavjud emas.

Ushbu asar haqida adabiyotshunos olim S.Axmetov shunday yozadi:

“Muallif buni (“Akam uylandi” povestini – G.Q.) satirik povest deb atagan, ammo ‘tonna-tonna salom’, ‘miyini qurt yegan’ deyish bilan satira yuzaga kelib qolmaydi. Mualliflik pozitsiyasini aks ettiruvchi yoshlarning o'zi qahramon darajasiga yetmaganligi ko'rinib turibdi. Bizningcha, yozuvchilik tajribasining kamligi seziladi. Bosh-oxiri bitta hikoyaga sig'ib ketadigan syujet xat shaklida yozilgan bo'lsa-da, undan povest chiqmagan” [2.105].

Olimning asar povest janri talablariga javob bermasligi hamda undagi satiraning ham o'z maqsadiga erisha olmaganligi haqidagi fikrlari o'rinli. Haqiqatdan ham, Amanjol va Oysha obrazlari mukammallashtirishni talab etadi; agar ular o'z so'zi, fikrlari va harakatlari bilan jamiyatdagi muammolarni ochib bera olgandagina asar satirik povest darajasiga ko'tariladi. Shunday bo'lsa-da, biz ushbu povestni mutlaqo keraksiz materialga chiqarib tashlash fikridan yiroqmiz. O'zining kompozitsion tuzilishi bilan adabiyotimizga yangilik olib kirgan ushbu asar dastlabki satirik povest yaratishga bo'lgan intilish sifati o'z qimmatini yo'qotmaydi.

Munozara. Satira va yumor qadim zamonlardan buyon ma'lum. Bu ikkisiga ham xos bo'lgan xususiyat – kulgidan foydalanilishidir. Biroq satira va yumorni ayrim olimlar adabiyotning to'rtinchi turi deb hisoblasa, ba'zilar adabiyotning uchala turida ham qo'llanilaveradigan janr deb qaraydi, boshqalari esa badiiy tasvir uslubi deb biladi. Chunonchi, A.Makaryan “Satira haqida” nomli ilmiy asarining uchinchi bobini “Satira va yumor adabiy tur sifatida” deb ataydi va satiraga to'rtinchi adabiy tur sifatida qarashni ma'qullaydi [8.75]. L.I.Timofeyev ham: “Satira lirik turda ham, epik turda ham, dramada ham ko'zga tashlanishi mumkin, biroq shu bilan birga u mubolag'a (giperbola) va bo'rttirishga asoslangan tasvir uslubi bilan ajralib turadigan o'ziga xos adabiy tur ham hisoblanadi”, – deb yozadi. Aksincha, A.I.Revyakin, G.L.Abramovich, L.V.Shepilova kabi olimlar satirani alohida adabiy tur deb hisoblashga qarshi chiqib, u (satira – G.Q.) qolgan uchta adabiy turning barchasida uchrashi mumkinligini va uni ushbu turlardan o'ziga xos xususiyatlari bilan ajralib turadi deb qarash mumkin emasligini aytadi [7.27].

Qoraqalpoq adabiyotshunosligida esa S.Axmetov, J.Esenov, Q.Jarimbetovlar muallifligida nashr etilgan “Adabiyotshunoslik terminlarining ruscha-qoraqalpoqcha izohli lug‘ati” asarida [1], shuningdek, J.Sagidullayevaning ilmiy tadqiqotlarida satira va yumor badiiy tasvir uslubi sifatida o‘rganilgan. J.Sagidullayeva o‘z maqolasida shunday deydi:

“Hayotdagi salbiy hodisalarni fosh etishda, janriy tabiatiga ko‘ra yumoristik va satirik bo‘lmagan asarlarda ham bunday tasvirlar uchraydi. Masalan, Sh.Seytovning ‘Yomon g‘oladagi Oqto‘ba’ (‘Jaman shıganaqtağı Aqtuba’, 1992) va K.Rahmanovning ‘Oqibat’ (‘Aqibet’, 1993) romanlari janri jihatidan yumoristik-satirik asarlar emas, biroq ularda hayotimizning achchiq haqiqatlari yumoristik va satirik uslublar orqali ochib beriladi. Birinchi romanda xalqning manqurtlik psixologiyasi satirik-yumoristik uslubda ochib berilgan bo‘lsa, ikkinchi asarda odamiylikdan mahrum bo‘lgan ayrim savdo xodimlarining qing‘ir ishlari satirik tasvirlar yordamida fosh etiladi” [10.119-120].

J.Sagidullayeva ushbu maqolasida boshqa janrlarga tegishli bo‘lgan asarlarda ham yumor va satiraning ishtirok etishini, ular dramatik, fojiviy (tragediyaviy) va boshqa tasvirlar bilan qorishiq holda kelishini ham aytib o‘tadi. Olimning ushbu fikrini inkor etib bo‘lmaydi. Chunki rivojlanayotgan dunyoda adabiyot ham yuksalib borayotgani sababli asarlar ham yangicha tus olmoqda. Ularni faqat bitta janr talabi bilan cheklab qo‘yish xato bo‘ladi. Bir asarda bir nechta janr belgilari integratsiyalashuvi (uyg‘unlashishi) mumkin. Shunday bo‘lsa-da, bizning fikrimizcha, asar janrini aniqlashda uning asosiy g‘oyaviy-tematik xususiyati poydevor bo‘lishi lozim. Yozuvchi o‘z g‘oyasini ifodalash uchun ko‘proq qaysi janrdan foydalangan bo‘lsa, syujet va qahramonlar qaysi janr belgilariga yaqin bo‘lsa, asarni o‘sha yetakchi janrga tegishli deb qarash to‘g‘ri bo‘ladi. Bu haqda Ya.Elsbergning quyidagi fikri diqqatga sazovordir:

“Satira faqatgina satirik obrazlar, motivlar va satirik elementlar mavjud bo‘lgan nosatirik asarlardagina badiiy printsip (asos) hisoblanadi. Biroq yetakchi pafosi (ruhi) satira bo‘lgan asarlarda biz satiraga ham badiiy printsip, ham adabiy tur deb qarashga haqlimiz” [7.27].

To‘g‘ri, bu o‘rinda Elsberg satirani tur deb hisoblagan, biroq uning ushbu fikrini satiraga janr sifatida qaralganda ham asos qilib olish mumkin. Chunki asarni muayyan bir janrga kiritishda eng bosh yetakchi pafosga e‘tibor qaratish eng to‘g‘ri yo‘ldir.

O‘zbek adabiyotidagi povestlarni o‘rgangan U.Rasulova o‘z ilmiy asarlarida satiraga alohida bir janr sifatida qaraydi va satirik povestlarga xos bo‘lgan quyidagi belgilarni sanab ko‘rsatadi:

“Satirik povestning xususiyati: ironiyaga boy vaziyat, bu vaziyat zaminida ijtimoiy, psixologik munosabatni aks ettirish; inson yoki jonzot obrazidagi kulgi effekti orqali so‘z o‘yini, hazilni rivojlantirish; monolog, dialogdagi hazil va imo-ishoralar asosida rang-baranglikni yuzaga keltirish; ziyraklik, topqirlik fonida firg‘orlikni (boshqalarni aldashni) qoralash. Ochiq va yashirin, tasdiq va inkor holati odam tabiatidagi o‘zgaruvchanlik,

moslashuvchanlikka ishora qiladi. Asarda jamiyat rivojiga ziyon keltiruvchi har xil illatlar ironik pafosni yuzaga keltiradi” [9.60].

U.Rasulovning ushbu fikriga tayanadigan bo‘lsak, satira janrining belgilari sifatida ironiya va allegoriyaga (majozga) ko‘proq diqqat qaratish to‘g‘ri bo‘ladi. Hayotdagi, jamiyatdagi salbiy hodisalarning inson hayoti bilan qarama-qarshiligini tasvirlashda satira yetakchilik qilishini olimning fikri orqali bilib olishimiz mumkin.

So‘nggi davrlarda qoraqalpoq adabiyotida ham satiraga janr sifatida qarash tendentsiyalari uchraydi. Chunonchi, qoraqalpoq romanlarining janriy klassifikatsiyasi (tasnifi) masalasini o‘rgangan G.Bekmuratova o‘z maqolasida qoraqalpoq romanlarini tahlil qila turib, ularning 12 ta janriy turini sanab ko‘rsatadi va satirik romanga quyidagicha ta’rif beradi:

“Satirik roman – hayotdagi nomaqbul illatlarni keskin tarzda qoralab, turmushdagi salbiy hodisalarni kulgi orqali ochib berishni maqsad qiladi” [3.63].

G.Bekmuratova ham satiraning markazida kulgi turishini inkor etmaydi. Ushbu fikrga tayanib shuni aytish mumkinki, agar asarda kulgi ortida jamiyatdagi, odamlar orasidagi turli salbiy illatlar, hatto umumbashariy muammolar ochilib, tanqid ostiga olinsa hamda ushbu muammolarni fosh etish, ularni tub-ildizi bilan yo‘q qilish asarning bosh g‘oyasi bo‘lsa, biz satirani asarning janriy belgisi sifatida olib qaray olamiz.

Yuqoridagi fikrlarning barchasini o‘rgangan holda, biz tadqiqotga tortilgan obyektlardagi satira va yumorga adabiy tur emas, aksincha, uchala adabiy turda ham uchrashi mumkin bo‘lgan bitta janr deb qaraymiz. Satira va yumorning janr yoki uslub ekanligini aniqlashda quyidagi belgilarga diqqat qaratish maqsadga muvofiqdir.

Yumor va satira janr sifatida	Agar asar g‘oyasi insonlar o‘rtasidagi salbiy xususiyatlarni ochib berish va ulardan to‘g‘ri xulosa chiqarish bo‘lsa, bunda yengil kulgidan foydalanilsa, asosiy pafos yumorga qurilsa asar yumoristik asar bo‘ladi.
	Agar asar g‘oyasi ijtimoiy muammolarga e‘tibor qaratish, salbiy illatlarni yo‘qotishga yo‘naltirilib, bu yo‘lda kulgidan tanqid vositasi sifatida foydalanilsa, satirik qahramon so‘zlari va harakatlarida sarkazm, kinoya, groteskdan yetakchi o‘rinda foydalanilsa, bu asar satirik asar bo‘ladi. Satiraning yumordan farqi u salbiy illatni tarbiyalashni maqsad qilmaydi, u ko‘tarib chiqqan muammoni yo‘q qilishni maqsad qiladi.
Yumor va satira usul sifatida	Boshqa janrga tegishli asarlarda masalan, Berdaqning "Olti qiz" she'rida qizlarning fojiali o‘limini tasvirlash uchun shoir yumoristik usulda Qosimbet taz yumoristik obrazi orqali ochib beradi. Biroq, asarning g‘oyasi Qosimbet tozni tasvirlash emas, olti qizning taqdirini bayon etish. Demak, bu asarda yumor tasvirlash usuli sifatida qo‘llanilgan.
	Ammo boshqa janrlarda uchraydigan sarkazm, ironiya kabi satirik elementlar asarning ayrim epizodlarida qo‘llanilib, boshqa tasvirlash usullari bilan aralash qo‘llanilsa satira bu asarlarda tasvirlash usuli bo‘ladi. Masalan, J.Sagidullayeva aytib o‘tgan Sh.Seytov va K.Rahmonov romanlarida satira tasvirlash usuli sifatida qo‘llanilgan.

Xulosa qilib aytganda, qoraqalpoq adabiyotida 1980-yillarda yumoristik povestlar paydo bo'lgan bo'lsa, satirik povest uchun dastlabki urinishlar paydo bo'ladi. Yumor va satira maqolada badiiy tasvir usuli emas, janr sifatida o'rganildi va o'rganilgan obyektlarda yumor janr darajasiga ko'tarila olganligi ilmiy isbotlandi. Yumor va satiraning o'zaro farqlari o'rganildi. Qissaning ichki janrlarini yanada chuqurroq o'rganish – boshqa janrlarning yumor va satiradan farqlarini aniqlashga, janriy chalkashliklarning oldini olishga yo'l ochadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ахметов С., Есенов Ж., Жәримбетов Қ. Әдебиаттаның атамаларының орысша-қарақалпақша түсіндірме сөзлиги. – Нөкіс: «Билим», 1994.
2. Ахметов С. “Хәзирги проза хәм ўақыт талабы” // “Әмиўдаря” журналы 1984-жыл 1-сан 99-106
3. Бекмуратова Г. “Қарақалпақ романларының жанрлық классификациясы мәселеси” // ӨзРИАҚҚБ хабаршысы 2013-жыл 4-сан 61-66-бет
4. Жумағулов С. «Мен, Пирнияз және биреў» юморлық повести // “Әмиўдария” журналы, 10-сан 93-112-бет
5. Жумағулов С. «Әжағам үйленди» сатиралық повести // “Әмиўдария” журналы, 11-сан 67-89-бет
6. Камалов Қ. Қарақалпақ повести. (жанрдың эволюциясы). – Нөкіс: «Қарақалпақстан», 1978.
7. Коновалов С. М. О сатире // <https://cyberleninka.ru/article/n/o-satire>
8. Макарян А. О сатире. М.: Советский писатель, 1974. С. 75–84
9. Расулова У. XX аср ўзбек қиссачилиги (поэтик изланишлар ва тараққиёт тамойиллари) фил.фан.докт.дисс. – Тошкент – 2020 йил
10. Сагидуллаева Ж. “У.Пиржанов прозасында юмор-сатира” // “Әмиўдария” журналы, 2008-жыл 4-сан 119-122-бет

Ajiniyaz atindagi
NOKIS MAMLEKETLIK
PEDAGOGIKALIQ INSTITUTI
N M P I
1934